

Briuselis, 2022 01 26
COM(2022) 28 final

Europos deklaracija

dėl skaitmeninio dešimtmečio skaitmeninių teisių ir principų

Europos deklaracija dėl skaitmeninio dešimtmečio skaitmeninių teisių ir principų

Europos Parlamentas, Taryba ir Komisija iškilmingai skelbia toliau pateiktą bendrą deklaraciją dėl skaitmeninio dešimtmečio skaitmeninių teisių ir principų.

Preambulė

Kadangi:

- (1) skaitmeninė transformacija daro poveikį visiems žmogaus gyvenimo aspektams. Ji suteikia daug galimybių gerinti gyvenimo kokybę, diegti inovacijas ir užtikrinti ekonomikos augimą bei tvarumą, tačiau dėl jos kyla ir naujų iššūkių, susijusių su mūsų visuomenės ir ekonomikos struktūra, saugumu ir stabilumu. Skaitmeninei transformacijai spartėjant, Europos Sąjungai atėjo laikas aiškiai pasakyti, kaip internetiniame pasaulyje turėtų būti puoselėjamos jos vertybės ir pagrindinės teisės;
- (2) Parlamentas keletą kartų ragino užtikrinti, kad Sąjungos požiūris į skaitmeninę transformaciją visapusiškai derėtų su pagrindinėmis teisėmis, kaip antai teise į duomenų apsaugą ar teise į nediskriminavimą, ir su tam tikrais, pavyzdžiui, technologinio neutralumo, tinklo neutralumo ir įtraukumo, principais.¹ Jis taip pat ragino stiprinti vartotojų teisių apsaugą skaitmeninėje aplinkoje²;
- (3) remdamasi ankstesnėmis iniciatyvomis, kaip antai Talino deklaracija dėl e. valdžios ir Berlyno deklaracija dėl skaitmeninės visuomenės ir vertybėmis grindžiamos skaitmeninės valdžios, Taryba Lisabonos deklaracijoje „Tikslinga skaitmeninė demokratija“ paragino taikyti tokį skaitmeninės transformacijos modelį, kuriuo būtų stiprinamas žmogiškasis skaitmeninės ekosistemos aspektas ir kurio pagrindinis elementas būtų bendroji skaitmeninė rinka. Be to, ji paragino skaitmeninės pertvarkos modeliu užtikrinti, kad technologijos padėtų įgyvendinti reikiamus klimato politikos ir aplinkosaugos veiksmus;
- (4) ES skaitmeninės transformacijos vizija yra grindžiama siekiais orientuotis į žmogų, įgalinti asmenis ir remti novatoriškas įmones. Komisija neseniai pateikė sprendimo „Skaitmeninio dešimtmečio kelias“ pasiūlymą, kuriame nustatyti konkretūs šią viziją padėsiantys įgyvendinti skaitmeniniai tikslai, susiję su keturiomis pagrindinėmis (skaitmeninių įgūdžių, skaitmeninės infrastruktūros, įmonių skaitmenizacijos ir viešųjų paslaugų skaitmenizacijos) kryptimis. Sąjungos pasirinktas visuomenės ir ekonomikos skaitmeninės transformacijos modelis turėtų būti grindžiamas skaitmeninio suverenumo, įtraukties, lygybės, tvarumo, atsparumo, saugumo, pasitikėjimo, gyvenimo kokybės gerinimo ir pagarbos žmogaus teisėms bei siekiams principais ir turėtų padėti Sąjungoje kurti dinamišką, efektyviai išteklius naudojančią ir teisingą ekonomiką ir visuomenę;
- (5) šios deklaracijos tikslas – paaiškinti bendras politines intencijas. Ja siekiama ne tik priminti teises, į kurias svarbiausia atsižvelgti skaitmeninės transformacijos kontekste, bet ir padėti pagrindą, kuriuo įmonės ir kiti atitinkami subjektai galėtų remtis kurdami ir diegdami naujas technologijas. Ši deklaracija taip pat turėtų paskatinti politikos formuotojus svarstant skaitmeninės transformacijos viziją siekti, kad ji būtų orientuota į žmogų ir būtų grindžiama solidarumo ir įtraukties principais, išties svarbiu

¹ 2020/2216(INI).

² 2020/2018(INL), 2020/2019(INL), 2020/2022(INI), 2020/2012(INL), 2020/2014(INL), 2020/2015(INI), 2020/2017(INI).

pasirinkimo laisvės principu ir galimybės dalyvauti skaitmeninėje viešojoje erdvėje užtikrinimo, saugos, saugumo, įgalinimo ir tvarumo principais;

- (6) turėtų būti užtikrinta dar griežtesnė skaitmeninės visuomenės ir ekonomikos demokratinė priežiūra, visiškai atitinkanti teisinės valstybės, veiksmingos teisingumo sistemos ir teisėsaugos principus. Ši deklaracija nedaro poveikio nei teisėtoms naudojimosi juridinėmis teisėmis riboms, kad jos neprieštarautų naudojimuisi kitomis teisėmis, nei visuomenės labai reikalingiems ir proporcingiems apribojimams. Palaikydama santykius su kitomis tarptautinėmis organizacijomis ir trečiosiomis valstybėmis, Sąjunga turėtų garsinti deklaraciją, siekdama, kad nustatyti principai įkvėptų tarptautinius partnerius visame pasaulyje vykdyti į žmogų orientuotą ir žmogaus teisėmis grindžiamą skaitmeninę transformaciją;
- (7) ši deklaracija visų pirma grindžiama pirmine ES teise, ypač Europos Sąjungos sutartimi, Sutartimi dėl Europos Sąjungos veikimo, ES pagrindinių teisių chartija ir ES Teisingumo Teismo jurisprudencija, taip pat antrine teise. Be to, ji grindžiama Europos socialinių teisių ramsčiu ir jį papildo. Ji yra deklaratyvaus pobūdžio, todėl nedaro poveikio teisės normų turiniui ar jų taikymui;
- (8) skaitmeninių principų propagavimas ir įgyvendinimas neperžengiant savo kompetencijos ribų ir visapusiškai laikantis Sąjungos teisės yra bendras Sąjungos ir jos valstybių narių politinis įsipareigojimas ir atsakomybė. Komisija pasiūlė su skaitmeniniais principais susijusią padėtį apžvelgti metinėse skaitmeninio dešimtmečio pažangos ataskaitose, kurios turės būti teikiamos Parlamentui ir Tarybai.

Deklaracija dėl skaitmeninio dešimtmečio skaitmeninių teisių ir principų

Siekiamo propaguoti europinį į žmogų orientuotą skaitmeninės pertvarkos modelį. Jis grindžiamas Europos vertybėmis ir yra naudingas visiems asmenims ir įmonėms.

Todėl pareiškiame:

I skyrius. Skaitmeninės transformacijos orientavimas į žmogų

Europos Sąjungoje vykdoma skaitmeninė transformacija yra orientuota į žmogų. Technologijos turėtų tarnauti visų europiečių reikmėms bei labai ir įgalinti juos įgyvendinti savo siekius; kartu turėtų būti užtikrinamas visiškasis saugumas ir pagarba jų pagrindinėms teisėms.

Įsipareigojame:

- stiprinti demokratinę skaitmeninės transformacijos pagrindą, kad ji būtų naudinga visiems ir pagerintų visų europiečių gyvenimą;
- imtis priemonių, būtinų siekiant užtikrinti, kad Sąjungos vertybės ir pagal jos teisę pripažįstamos asmenų teisės būtų gerbiamos tiek realiame gyvenime, tiek internete;
- skatinti atsakingus ir uolius visų viešųjų ir privačiųjų skaitmeninio sektoriaus subjektų veiksmus, kuriais būtų kuriama saugi ir patikima skaitmeninė aplinka;
- aktyviai propaguoti šią skaitmeninės transformacijos viziją, be kita ko, ir tarptautinių santykių arenoje.

II skyrius. Solidarumas ir įtrauktis

Visi turėtų turėti galimybę naudotis technologijomis, kuriomis būtų siekiama ne skaidyti, o vienyti žmones. Skaitmeninė transformacija turėtų padėti Sąjungoje kurti teisingą visuomenę ir ekonomiką.

Įsipareigojame:

- užtikrinti, kad technologiniais sprendimais būtų gerbiamos žmonių teisės, sudaromos sąlygos jomis naudotis ir didinama įtrauktis;
- užtikrinti, kad vykdant skaitmeninę transformaciją nė vienas nebūtų paliktas nuošalyje. Tai visų pirma pasakytina apie vyresnio amžiaus asmenis, neįgaliuosius arba marginalizuotus, pažeidžiamus ar teisių netekusius asmenis ir tuos, kurie veikia jų vardu;
- parengti tinkamas sistemas, kuriomis būtų užtikrinta, kad visi naudosis iš skaitmeninės transformacijos gaunantys rinkos dalyviai prisiimtų socialinę atsakomybę ir visų europiečių labai sąžiningai ir proporcingai prisidėtų prie išlaidų, susijusių su viešosiomis gėrybėmis, paslaugomis ir infrastruktūra, padengimo.

Junglumas

Visi turėtų turėti galimybę bet kurioje ES vietoje naudotis įperkamu didelės spartos skaitmeniniu ryšiu.

Įsipareigojame:

- užtikrinti galimybę visiems, nepriklausomai nuo jų gyvenamosios vietos ir pajamų, naudotis puikios kokybės ryšiu;
- išsaugoti neutralų ir atvirą internetą, kuriame nebūtų nepagrįstai blokuojamas tam tikras turinys, paslaugos ir taikomosios programos ar bloginama prieigos prie jų kokybė.

Skaitmeninis švietimas ir įgūdžiai

Visi turi teisę į švietimą, mokymą ir mokymąsi visą gyvenimą ir turėtų turėti galimybę įgyti visus pagrindinius ir aukšto lygio skaitmeninius įgūdžius.

Įsipareigojame:

- skatinti ir remti veiksmus, kurių tikslas – užtikrinti visų švietimo ir mokymo įstaigų galimybę naudotis skaitmeniniu ryšiu ir aprūpinti jas infrastruktūra bei priemonėmis;
- remti veiksmus, kurių tikslas – užtikrinti besimokančiųjų ir mokytojų galimybę įgyti visus reikiamus skaitmeninius įgūdžius bei gebėjimus ir perduoti juos kitiems, kad jie galėtų aktyviai dalyvauti ekonominiame bei socialiniame gyvenime ir demokratinuose procesuose;
- suteikti visiems galimybę prisitaikyti prie darbo skaitmenizacijos nulemtų pokyčių keliant kvalifikaciją ir persikvalifikuojant.

Darbo sąlygos

Visi, kad ir koks būtų jų užimtumo statusas, forma ar trukmė, skaitmeninėje aplinkoje, kaip ir fizinėje darbovietėje, turi teisę į sąžiningas, teisingas, sveikas ir saugias darbo sąlygas ir tinkamą apsaugą.

Įsipareigojame:

- užtikrinti, kad visi galėtų atsijungti nuo skaitmeninės aplinkos ir dirbdami joje naudotis profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros apsaugos priemonėmis.

Internetu teikiamos skaitmeninės viešosios paslaugos

Visi turėtų turėti galimybę visoje Sąjungoje internetu naudotis visomis pagrindinėmis viešosiomis paslaugomis. Nė vieno prie skaitmeninių viešųjų paslaugų sistemų besijungiančio ir tomis paslaugomis besinaudojančio asmens neturi būti prašoma pateikti duomenis dažniau, nei būtina.

Įsipareigojame:

- užtikrinti, kad visi europiečiai galėtų naudotis prieinama, saugia ir patikima skaitmenine tapatybe, suteikiančia galimybę naudotis įvairiomis internetinėmis paslaugomis;
- užtikrinti, kad valdžios sektoriaus informacija būtų plačiai prieinama ir pakartotinai naudojama;
- sudaryti palankesnes sąlygas visoje Sąjungoje užtikrinti sklandžią, saugią ir sąveikią žmonių poreikius atitinkančią prieigą prie skaitmeninių sveikatos priežiūros ir slaugos paslaugų, įskaitant galimybę susipažinti su sveikatos įrašais, ir remti šios srities veiksmus.

III skyrius. Pasirinkimo laisvė

Sąveika su algoritmais ir dirbtinio intelekto sistemomis

Visi turėtų būti įgalinti naudotis dirbtinio intelekto teikiamais pranašumais ir skaitmeninėje aplinkoje priimti savarankiškus informacija pagrįstus sprendimus; kartu turėtų būti užtikrinta visų apsauga nuo rizikos ir žalos sveikatai, saugai ir pagrindinėms teisėms.

Įsipareigojame:

- užtikrinti, kad būtų skaidriai informuojama apie algoritmų ir dirbtinio intelekto naudojimą ir kad su jais sąveikaujantys žmonės būtų apie tai informuojami ir turėtų reikiamų galių;
- užtikrinti, kad algoritmų sistemos būtų grindžiamos tinkamais duomenų rinkiniais, kad būtų išvengta neteisėtos diskriminacijos ir kad rezultatai, darantys poveikį žmonėms, būtų prižiūrimi žmogaus;
- užtikrinti, kad algoritmų, dirbtinio intelekto ir panašios technologijos nebūtų naudojamos tam, kad nulemtų žmonių pasirinkimus, susijusius, pavyzdžiui, su sveikata, mokslu, darbu ir asmeniniu gyvenimu;
- numatyti apsaugos priemones, padedančias užtikrinti, kad dirbtinio intelekto ir skaitmeninės sistemos būtų saugios ir būtų naudojamos visapusiškai paisant pagrindinių žmogaus teisių.

Sąžininga interneto aplinka

Visi turėtų turėti realią galimybę, remdamiesi objektyvia, skaidria ir patikima informacija, pasirinkti, kuriomis internetinėmis paslaugomis naudotis.

Visi turėtų turėti galimybę sąžiningai konkuruoti ir diegti inovacijas skaitmeninėje aplinkoje.

Įsipareigojame:

- užtikrinti, kad interneto aplinka būtų saugi, patikima ir sąžininga, kad joje būtų saugomos pagrindinės teisės ir kad būtų aiškiai nustatyta platformų, ypač didžiųjų subjektų ir prieigos valdytojų, atsakomybė.

IV skyrius. Dalyvavimas skaitmeninėje viešojoje erdvėje

Visi turėtų turėti prieigą prie patikimos, įvairialypės ir daugiakalbės interneto aplinkos. Prieiga prie įvairaus turinio skatina pliuralistines viešąsias diskusijas ir turėtų sudaryti sąlygas visiems dalyvauti demokratiname gyvenime.

Visi turi teisę interneto aplinkoje naudotis saviraiškos laisve nebijodami, kad bus cenzūruojami ar bauginami.

Visi turėtų turėti galimybę sužinoti, kas valdo ar kontroliuoja žiniasklaidos paslaugas, kuriomis jie naudojami.

Atsižvelgiant į tai, kad labai didelių interneto platformų paslaugos atlieka svarbų vaidmenį formuojant viešąją nuomonę ir diskursą, šios platformos turėtų padėti internete vykti laisvoms demokratinėms diskusijoms. Jos turėtų mažinti riziką, susijusią su jų paslaugų veikimu ir naudojimu, be kita ko, dezinformacijos kampanijoms, ir saugoti saviraiškos laisvę.

Įsipareigojame:

- padėti kurti ir kuo geriau naudoti skaitmenines technologijas, padedančias skatinti pilietinį aktyvumą ir demokratinį dalyvavimą;
- toliau užtikrinti pagrindinių teisių, visų pirma saviraiškos ir informacijos laisvės, apsaugą internete;
- imtis kovos su visų formų neteisėtu turiniu priemonių, kurios būtų proporcingos konkretaus turinio galimai padaryti žalai ir niekaip nepažeistų teisės į saviraiškos ir informacijos laisvę ir kuriomis nebūtų nustatyta bendros stebėsenos pareigų;
- kurti interneto aplinką, kurioje žmonės būtų apsaugoti nuo dezinformacijos ir kitų formų žalingo turinio.

V skyrius. Sauga, saugumas ir įgalinimas

Apsaugota, saugi ir patikima interneto aplinka

Visi turėtų turėti galimybę naudotis skaitmeninėmis technologijomis, produktais ir paslaugomis, į kuriuos jau kūrimo etapu integruojamos saugos, patikimumo ir privatumo apsaugos funkcijos.

Įsipareigojame:

- ginti žmonių, įmonių ir viešųjų institucijų interesus nuo kibernetinių nusikaltimų, įskaitant duomenų saugumo pažeidimus ir kibernetinius išpuolius. Tai apima skaitmeninės tapatybės apsaugą nuo tapatybės vagystės ar manipuliavimo ja;
- kovoti su tais, kurie siekia pakenkti saugumui internete ir europiečių interneto aplinkos vientisumui arba skaitmeninėmis priemonėmis kursto smurtą ir neapykantą, ir traukti juos atsakomybėn.

Privatumas ir asmeninė duomenų kontrolė

Visi turi teisę į asmens duomenų apsaugą internete. Ši teisė apima duomenų naudojimo ir dalijimosi jais kontrolę.

Visi turi teisę į tai, kad jų komunikacija per elektroninius įrenginius ir jų tuose įrenginiuose saugoma informacija būtų konfidenciali, ir nė vienam negali būti taikomos neteisėtos sekimo ar duomenų perėmimo internete priemonės.

Visi turėtų turėti galimybę priimti sprendimus dėl savo skaitmeninio palikimo ir dėl to, kas turėtų būti daroma su viešai prieinama su jais susijusia informacija po jų mirties.

Įsipareigojame:

- užtikrinti galimybę lengvai perkelti asmens duomenis iš vienos skaitmeninių paslaugų platformos į kitą.

Turėtų būti užtikrinta vaikų ir jaunimo apsauga ir įgalinimas internete

Vaikai ir jaunimas turėtų būti įgalinti interneto aplinkoje priimti saugius ir informacija pagrįstus sprendimus ir turėti galimybę joje kūrybiškai reikštis.

Gerinti vaikų potyrius, didinti jų gerovę ir skatinti juos aktyviau dalyvauti skaitmeninėje aplinkoje turėtų padėti jų amžių atitinkanti medžiaga.

Vaikai turi teisę į apsaugą nuo visų nusikaltimų, kurių pagrindinė arba pagalbinė priemonė yra skaitmeninės technologijos.

Įsipareigojame:

- skatinti kurti vaikams ir jaunimui palankią, jų amžių atitinkančią ir jiems saugią skaitmeninę aplinką;
- suteikti visiems vaikams galimybių įgyti įgūdžių ir gebėjimų, reikalingų norint aktyviai ir saugiai naršyti interneto aplinkoje ir joje priimti informacija pagrįstus sprendimus;
- užtikrinti, kad visi vaikai internete būtų apsaugoti nuo žalingo ir neteisėto turinio, išnaudojimo, manipuliavimo ir prievartos ir kad skaitmeninė erdvė nebūtų naudojama kaip pagrindinė ar pagalbinė priemonė nusikaltimams vykdyti.

VI skyrius. Tvarumas

Siekiant nedaryti didelės žalos aplinkai ir plėtoti žiedinę ekonomiką, skaitmeniniai produktai ir paslaugos turėtų būti kuriami, gaminami, naudojami, šalinami ir perdirbami taip, kad jų neigiamas poveikis aplinkai ir visuomenei būtų kuo mažesnis.

Visi turėtų turėti galimybę susipažinti su tikslia, lengvai suprantama informacija apie skaitmeninių produktų ir paslaugų poveikį aplinkai ir apie jų suvartojamos energijos kieki, kad galėtų rinktis atsakingai.

Įsipareigojame:

- padėti kurti ir naudoti tvarias skaitmenines technologijas, kurių poveikis aplinkai ir visuomenei būtų kuo mažesnis;
- kurti ir diegti skaitmeninius sprendimus, darančius teigiamą poveikį aplinkai ir klimatui.